

Arkivsak-dok. 10/01134-128
Saksbehandler Lars Noreng

Saksgang
Formannskapet 2015 - 2019
Bystyret 2015 - 2019

Møtedato
24.01.2019
28.02.2019

Sak nr.

Østfold fylkeskommunes eierskap i Østfold Energi AS

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere: Hilde Lind

Rådmannens innstilling:

1. Sarpsborg kommune krever at Østfold fylkesting behandler en sak om det fremtidige eierskapet til fylkeskommunens aksjer i Østfold Energi AS. Dette begrunnes med at fylkestinget som er det øverste organet i fylkeskommunen, og som dermed må vurdere den videre disponeringen over eierskapet.
2. Sarpsborg kommune krever at fylkeskommunens aksjer i Østfold Energi AS overføres til primærkommunene i Østfold, fordelt etter folketallet i den enkelte kommune. Begrunnelsen er at en slik overføring vil sikre at den verdifulle formuesmassen som er skapt i Østfold Energi AS gjennom årtier også i fremtiden kommer Østfold-samfunnet og innbyggerne i Østfold til gode.
3. Som aksjonærrepresentant ber Sarpsborg kommune om at Østfold fylkesting, som øverste organ for eierskapet til fylkeskommunens aksjer, tar stilling til saken på selvstendig grunnlag. Dette begrunnes med at eierskapet til Østfold Energi AS er en sak aksjonærene imellom, og mellom fylkestinget og Østfold-samfunnet. Fellesnemnda for Viken har ikke myndighet til å legge verken politiske eller rettslige føringer for hvordan fylkestinget skal disponere over aksjene frem til nytt fylkesting for Viken er konstituert.

Vedlegg:

Oversikt over eierandeler i kraftselskapene i Viken

Sammendrag:

Østfold fylkeskommune eier 50 prosent av aksjene i Østfold Energi AS. 13 kommuner i Østfold eier de øvrige aksjene.

Fra 1. januar 2020 blir de nåværende fylkeskommunene Akershus, Buskerud og Østfold slått sammen til Viken. Da vil Buskerud fylkeskommunes aksjer i energiselskapene Vardar AS og derigjennom også Glitre AS bli overført til primærkommunene i Buskerud.

Ordførerne i de 13 kommunene som har aksjer i Østfold Energi mener kommunene bør kreve at også Østfold fylkeskommunes energiaksjer overføres til kommunene i fylket og fordeles ut fra kommunenes folketall. Dette begrunnes med at verdiene er bygd opp i Østfold

og bør tilfalle Østfold-samfunnet, og med den skjevheten som vil oppstå dersom Buskerud fylkeskommunes eierskap i energiselskaper overføres uten at tilsvarende skjer i Østfold.

Det er ikke noe juridisk til hinder for at Østfold fylkeskommunes aksjer kan overføres til kommunene. Myndigheten til å gjøre dette ligger i Østfold fylkesting ut 2019.

Rådmannen støtter ordførernes vurderinger.

Utredning:

Bakgrunn

Denne saken er reist etter initiativ fra samtlige ordførere i de 13 kommunene som er medeiere sammen med fylkeskommunen i Østfold Energi AS. Tilsvarende sak behandles i kommunestyrene i de andre aksjonærkommunene. Saken er videre behandlet av rådmannsutvalget i Østfold.

Østfold Energi AS eies i dag av Østfold fylkeskommune og 13 kommuner i Østfold. Eierfordelingen er slik:

Navn eier:	Antall aksjer:	Andel:
Østfold fylkeskommune	35000	50 %
Sarpsborg kommune	10000	14,29 %
Moss kommune	5000	7,14 %
Halden kommune	5000	7,14 %
Askim kommune	3000	4,29 %
Fredrikstad kommune	3000	4,29 %
Eidsberg kommune	2000	2,86 %
Aremark kommune	1000	1,43 %
Hobøl kommune	1000	1,43 %
Marker kommune	1000	1,43 %
Rømskog kommune	1000	1,43 %
Skiptvet kommune	1000	1,43 %
Spydeberg kommune	1000	1,43 %
Våler kommune	1000	1,43 %

Fra 1. januar 2020 vil Østfold fylkeskommune være sammenslått med Akershus og Buskerud fylkeskommuner til Viken fylkeskommune. I forbindelse med fylkessammenslåingen har ordførerne i eierkommunene tatt til orde for at fylkeskommunens aksjer bør overføres til primærkommunene i Østfold, fremfor å overtas av Viken fylkeskommune.

Begrunnelse for overføringen

Ordførernes begrunnelse for at aksjene bør overføres til primærkommunene er to-delt:

1. Verdiene i Østfold Energi AS er skapt og eiet av Østfold-samfunnet i årtier, og derfor bør forbli i Østfold og dermed komme innbyggerne i Østfold til gode også i fremtiden. En slik overføring er gjort blant annet i Nord-Trøndelag i forbindelse med fylkessammenslåingen til Trøndelag.
2. Det oppstår en skjevhet når primærkommunene i Buskerud fra 1.1.2020, som ledd i fylkessammenslåingen, overtar Buskerud fylkeskommunes verdier i aksjene i Vardar AS og derigjennom også Glitre AS. Ordførerne mener at en tilsvarende verdioverføring fra fylkeskommune til primærkommuner bør skje for Østfold Energi AS i forkant av fylkessammenslåingen.

Etter ordførernes syn må kommunene som eksisterende medeiere (aksjonærer) i Østfold Energi AS høres når det gjelder hvem som skal være eiere i Østfold Energi AS etter 1.1.2020.

Rådmannen støtter ordførernes forslag og begrunnelsen. Rådmannen vil særlig poengtere at det vil framstå urimelig at én av de tre sammenslåtte fylkeskommunene overfører sine energiaksjer til primærkommunene, mens de to andre ikke gjør det.

Rettslige forhold

Det foreligger ingen rettslige begrensninger på fylkeskommunens adgang til å overføre aksjene til primærkommunene. Verken inndelingslova eller andre lover inneholder bestemmelser som setter forbud mot slike overføringer, selv om de måtte være motivert av en fylkessammenslåing. Tilsvarende vil derfor verdioverføringen som er avtalt i Buskerud stå seg rettslig.

Fordeling av aksjene

En overføring av fylkeskommunens aksjer reiser spørsmålet om hvordan aksjene skal fordeles. Ordførernes forslag innebærer at de fordeles på samtlige kommuner i nåværende Østfold ut fra folketall. En slik fordeling vil innebære at også de fem kommunene som i dag ikke er eiere i Østfold Energi AS, Hvaler, Råde, Rygge, Trøgstad og Rakkestad, blir eiere i selskapet. Selv om flere kommuner dermed blir eiere, øker ikke det totale antallet eiere sammenliknet med dagens eiersituasjon. På grunn av kommunesammenslåingen av Askim, Spydeberg, Hobøl, Trøgstad og Eidsberg kommuner - samt Moss og Rygge kommuner og Rømskog og Aurskog-Høland kommuner vil en overføring etter en slik modell innebære at det blir 13 aksjonærer i Østfold Energi AS etter overføringen, sammenliknet med dagens situasjon hvor det er 14 aksjonærer.

Ordførerne framhever at så lenge begrunnelsen for overføringen er at verdiene fortsatt skal komme Østfold-samfunnet til gode, bør aksjene fordeles ut fra folketallet i dagens Østfold-kommuner. Slik vil aksjeverdiene komme likt til nytte for alle Østfolds innbyggere.

Rådmannen støtter ordførernes vurdering på dette punktet.

Alternative løsninger

Det har vært diskutert om andre løsninger for disponeringen over fylkeskommunens aksjeverdier enn overføring kan ivareta disse hensynene, eksempelvis om det bør opprettes et fond som blir øremerket formål i tidligere Østfold dersom Viken overtar eierskapet til aksjene.

Ordførerne mener at en løsning der fylkeskommunens aksjer disponeres gjennom et fond øremerket formål i Østfold ikke er ønskelig, da den er lite sikker, både rettslig og politisk. En overføring av aksjene fremstår derfor, ifølge ordførerne, som det mest hensiktsmessige alternativet dersom formålet er å sørge for at verdiene i Østfold Energi AS også i fremtiden skal være sikret å komme Østfold-samfunnet til gode.

Rådmannen er enig med ordførerne om at en overføring av aksjene vil være det sikreste for å ivareta intensjonen om at verdiene skal komme Østfold-samfunnet til gode. Det er heller ingen saklig grunn til at det skal velges en annen løsning for Østfold enn for Buskerud.

Eierkommunene i Østfold Energi AS har vært ansvarlige aksjonærer som har utøvd eierskapet ut fra langsiktige forretningsmessige prinsipper. Ordførerne har understreket at et profesjonelt, langsiktig og strategisk eierskap også vil legges til grunn dersom fylkeskommunen overfører sine aksjer. De vil være positive til eventuelle vilkår for aksjeoverføringene som skal ivareta dette hensynet. Rådmannen er enig i dette.

Nærmere om situasjonen i Buskerud og Vardar AS

Som nevnt er ønsket om at fylkeskommunens aksjer i Østfold Energi AS skal overføres til primærkommunene i Østfold i forkant av sammenslåingen til Viken delvis begrunnet med at Buskerud fylkeskommune overfører verdiene i Vardar AS til primærkommunene i Buskerud. Denne transaksjonen ble avtalt mellom partene i 2005, der Buskerud-kommunene fikk 99 % prosent av aksjene i Vardar AS som B-aksjer, mens fylkeskommunen beholdt 1 % av aksjene som A-aksjer. A-aksjene gir foreløpig rett til alle stemmer i selskapets organer og rett til alt utbytte fra selskapet. Avtalen fra 2005 fastslår at fra det tidspunkt Buskerud fylkeskommune opphører som selvstendig fylkeskommune, det vil si at det ikke lenger skal avholdes fylkestingsvalg for nåværende fylkeskommune, skal fylkeskommunen overføre sine aksjer vederlagsfritt til Vardar AS. Fra samme tidspunkt slås aksjeklassene sammen, slik at kommunene sitter igjen med alle verdiene i selskapet.

Av Buskerud fylkeskommunes økonomiplan for 2019-2022, uttrykkes en målsetning om å «nøytralisere bortfall av fremtidig utbytte fra Vardar og sikre verdier til Viken». Dette er tenkt gjennomført ved en videreføring av et ansvarlig lån på kr. 507,5 millioner, samt et ekstraordinært utbytte fra Vardar AS på kr. 700 millioner. Det er uklart om fylkeskommunen fremdeles er berettiget til å motta disse verdiene. Videre hefter det betydelig usikkerhet omkring realismen i forventningene til det ekstraordinære utbyttet. I alle tilfelle er det klart at kommunene i Buskerud er berettiget til å overta verdiene av fylkeskommunens aksjer i Vardar AS. Med utsikter til høye kraftpriser i de kommende årene, vil eierskapet gi primærkommunene i Buskerud betydelige inntekter i form av utbytte, på bekostning av Viken.

De mulige disposisjonene som fremgår av Buskerud fylkeskommunes økonomiplan rettferdiggjør etter ordførernes syn ikke den skjevhet som oppstår i forholdet mellom ytelsene som fylkeskommunene medbringer inn i Viken, sammenliknet med om ingen av sammenslåingspartene hadde overført eierskapet til kommunene. Ordførerne mener at det fremstår som rimelig og rettferdig at kommunene i Østfold begunstiges på samme måte som kommunene i Buskerud før sammenslåingen. Dersom det på grunn av «nøytraliseringsdisposisjonene» i Buskerud skjer en verdiforskyvning til fordel for Viken før sammenslåingen, mener ordførerne at noe tilsvarende kan gjøres for Østfolds del.

Rådmannen støtter ordførerne i denne vurderingen.

Akershus fylkeskommune eier 100 prosent av Akershus Energi AS. Dersom Østfold fylkeskommune overfører aksjene i Østfold Energi AS til kommunene i Østfold, slik som i Buskerud, mener ordførerne det fremstår som rimelig at det samme skjer for kommunene i Akershus sin del. Dersom dette av tidshensyn ikke lar seg gjennomføre før sammenslåingen, bør partene etter ordførernes syn legge til rette for at aksjene i Akershus Energi AS kan overføres fra Viken fylkeskommune til kommunene i Akershus etter sammenslåingen.

Rådmannen støtter ordførerne i dette synspunktet, og vil igjen framheve viktigheten av at innbyggere og kommuner i de tre fylkene som nå blir sammenslått behandles likt. Dersom det gjøres en fordeling av verdier som framstår som åpenbart urimelig vil dette kunne svekke tilliten til og legitimiteten til det nye regionale nivået for lang tid framover.

Prosessen videre

Representanter for eierkommunene i Østfold Energi AS har innledet et samarbeid for å sikre at verdiene i Østfold Energi AS forblir i Østfold. Ordfører i Askim Thor Hals og ordfører i Sarpsborg Sindre Martinsen-Evje har stått for det koordinerende arbeidet, samt innhenting av juridisk bistand. Representanter for samtlige eierkommuner har vært informert underveis gjennom møter og oversendelse av notater med faktisk informasjon og juridiske betenkninger.

Under forutsetning av at kommunestyrene i Østfold slutter seg til anbefalingene i denne saken, vil det bli opprettet en arbeidsgruppe bestående av ordførere som representerer flere partier. Hensikten er at kommunene i størst mulig grad skal opptre koordinert og samlet i kravet om at aksjene må overføres overfor organet som har myndighet i saken, som er fylkestinget i Østfold.

Ordførerne mener kommunene med dette tar en ombudsrolle på vegne av Østfolds innbyggere for å sikre at verdiene som har tjent Østfold-samfunnet godt også i fremtiden kommer fylkets innbyggere særskilt til gode. Rådmannen deler vurderingen.

Saken om energiselskapene skal behandles av fellesnemnda for Viken i møte 8. februar 2019. Fellesnemnda har tidligere behandlet saken i møter 8. oktober og 15. november. Det er imidlertid fylkestinget i Østfold, som er øverste organ for utøvelse av fylkeskommunens eierskap til sine aksjer i Østfold Energi AS, som må vurdere saken uavhengig av fellesnemnda. Eierskapet til Østfold Energi AS er en sak mellom eierne i selskapet, og mellom innbyggerne i Østfold og fylkestinget som representant for disse. Ordførerne ønsker at eierkommunene krever at saken settes på fylkestingets dagsorden så snart som mulig, slik at fylkestinget får en reell mulighet til å vurdere saken.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi:

Ved en fordeling av Østfold fylkeskommunes aksjer etter innbyggertall vil Sarpsborg kommunes eierskap øke fra 10.000 til 16.584 aksjer, basert på SSB sine innbyggertall per 3. kvartal i 2018. Sarpsborg hadde da 55.892 av totalt 297.076 innbyggere i Østfold, det vil si 18,8 prosent.

Gjennom sitt eierskap i Østfold Energi AS mottar Sarpsborg kommune utbytte. For 2017 ble det gitt totalt 56 mill. kr i utbytte fra Østfold Energi AS. Sarpsborg kommunes andel utgjorde 8 mill. kr, eller 800 kr per aksje. Dersom Østfold fylkeskommunes aksjer fordeles til kommunene i Østfold etter innbyggertall, ville det gitt Sarpsborg komme et utbytte tilsvarende 13,3 mill. kr for 2017. Det vil si en økning på om lag 5,3 mill. kr. Dette er inntekter som føres i driftsregnskapet, og kan disponeres fritt.

Sarpsborg kommune har i dag en eierandel på 14,3 % av aksjene i Østfold Energi AS. Ved en fordeling av aksjene etter innbyggertall vil Sarpsborg kommune sin andel øke til 23,7%. Sarpsborg kommune vil da inneha den største aksjeposten i selskapet. Rådmannen har ikke foretatt noen verdivurdering.

Miljø:

Ingen vesentlige konsekvenser.

Folkehelse:

Ingen vesentlige konsekvenser.